

İLKÖĞRETİM ÖĞRETMENLERİNİN DEĞER YARGILARININ BETİMLENMESİ: KIRŞEHİR İLİ ÖRNEĞİ

Vedat AKTEPE*

Selma YEL**

Öz

Eğitim, gelecek kuşaklara değer aktarımının yapıldığı bir süreçtir. Bu süreç içerisinde öğretmenlerin sahip oldukları değerler geleceğimizin teminatı öğrencilerimizi etkileyecektir. Bu varsayımdan yola çıkarak öğretmenlerin sahip oldukları değerler önem kazanmaktadır. Bu araştırmanın temel amacı ilköğretimde çalışan öğretmenlerin değer yargılarını belirlemektir. Araştırmada kullanılan veri toplama aracı yer alan maddeler sosyal değerler ve bireysel değerler olmak üzere iki gruba ayrılmıştır. Sosyal ve bireysel değerlerin ortalamaları ve bağımlı t-testi sonuçlarına SPSS programında bakıldığında sosyal ve bireysel değerler arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bu çalışmaya ulaşılabilen örnekleme yoluyla seçilen 71 öğretmen gönüllü olarak katılmıştır. Rokeach Değer Anketi araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Öğretmenler, değerler, değer yargıları

Abstract

Education is a process in which values are transferred to next generations. In this process, values that teachers have effect on our students who are our future assurance. By taking account of this hypothesis, the values of teachers are also becoming important. The main aim of this study is to investigate value judgments of teachers working at primary schools. Items in the data collection instrument used in this study are separated into two groups as social values and individual values. There is no significant difference between social and individual values when means of social and individual values and one sample t-test results are analyzed by SPSS program. There are 71 teachers voluntarily participated in the study and Rokeach Value Inventory was used in this study.

Keywords: Teachers, values, value judgments

Giriş

İlköğretim öğretmenlerinin değer yargılarını tespitine yönelik bu araştırmada 56 sorudan oluşan bir anket uygulanmış, öğretmenlerin çevreyi, dünyayı, olayları, gelişmeleri kendi görüş ve düşünceleri açısından nasıl algıladıkları tanımlanmaya çalışılmıştır.

Bireylerin kendileri için önemli gördükleri bazı davranış ve tutumlar vardır. Değer, hayata bakış açımızı ve amaçlarımızı belirleyen aldığımız kararları etkileyen, inançlarımızı yansıtan ve prensiplerimizi oluşturan bir tercihtir. Genel anlamda toplumun değer yargılarını oluşturan, herkes tarafından kabul gören, davranış ve tutumlar bireylerin değer tercihlerini etkilemekte bireyin yaşantısına yön vermektedir.

Öğretmen, okul içi ve okul dışında tavır ve davranışlarıyla öğrencisine örnek bir model olmak zorundadır. Öğretmen, okulda eğitim-öğretim faaliyeti yaparken kendi bilgi ve becerisinin yanında değer yargılarını öğrencilerine aktarır. Bu süreç içerisinde öğretmenlerin sahip oldukları değerler önem kazanmaktadır.

Özgüven (1994)'e göre değer kavramı, bireylerin ihtiyaç, tutum, arzu ve hedefleri gibi kişisel bir boyutta incelenebileceği gibi, kültürel ve örgütsel değerler gibi sosyal bir boyutta da incelenebilir. Sosyolojik anlamda değer "bir sosyal grubun veya toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen; onların ortak duygu, düşünce, amaç ve menfaatini yansıtan genelleştirilmiş temel ahlaki ilke veya inançlar" olarak tanımlanmaktadır (Kızılcılık & Erjen, 1992: Akt: Baloğlu, M. Balgalmış E.:20). Literatürde, değer kavramı ile eş anlamlı olarak yaşam biçimi veya hayat tarzı kavramlarının da kullanıldığı görülmektedir.

Değer, bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık (TDK, 1983) olarak tanımlanmaktadır. Değer, kültürden bağımsız olarak düşünülemez. Kültür ise paylaşılan değerler, simgeler, ideolojiler, inançlar ve yaşantıların bütünüdür (Şişman, 1994: Akbaba-Altun, 2001: Akt: Akbaba-Altun, S. 2003. 7–18.). Değerler, kültürel bilgidir; kültürün öğeleri üzerine kurulur ve her zaman bir seçimi vurgular. Değerler ya zamanla kaybolurlar ya da bir sonraki nesle aktarılarak yıllarca devam ettirilirlir, bu olay değerlerin içselleştirilmesine ve genel kabul görmesine bağlıdır. Değerler bize neyi yapmamız gerektiğini kesin olarak söylemezler. Ancak yapılacak olan doğru şeyler için rehberlik ederler (Gudmundsdottir, 1991, Akt: Akbaba-Altun, S. 2003. 7–18.).

Değerler, sosyal yaşantıların ölçütlerini oluşturur. Bir davranış biçimini öbürüne tercih etmede değerler önemli bir rol üstlenmektedir. Başka bir bakış açısından, değerler davranışların kaynaklarını oluşturduğu gibi ölçütlerini de belirler. Belirli bir davranışı oluşturmada etkin olan değer onun nasıl olduğuna da karar verir. Değerler bir kişinin veya sosyal grubun kabul ettiği standartlar, inançlar veya moral ilkeleridir (Collins English Dictionary, 1991; Akt: Sarı, 2005).

İnsanoğlunun toplumda, sevgiyi, dostluğu, mutluluğu, özgürlüğü, barışı yaşaması ve oluşturması aynı zamanda yaratıcılık ve tutarlılığı en üst düzeyde başarabilmesi için etik değerlere uyması gerektiğini vurgulamaktadır. Genel kabul gören değerlere sahip olmalıdır. Genel kabul gören değerler bir sonraki nesle aktarılarak devam ederler (Akbaba-Altun, S. 2003. 7-18).

Değerlerin ortaya çıkmasında sosyal onay önemlidir. Sosyal olarak onaylananlar zamanla davranış ölçütleri hâline gelerek değerleri oluşturmaktadır. Değerlerin öğrenilmesinde model alma ve taklit önemlidir. Örneğin, babanın dedeye gösterdiği saygı gösterme davranışı çocuk tarafından model alınır veya taklit edilir. Dolayısıyla sosyal öğrenme teorisinin temel varsayımları dikkate alınarak değer yargılarının kişinin yetiştiği çevreden beslenerek şekillendiği söylenebilir (Ünal, 1981; Akt: Sarı, 2005).

Değerlerin öğrenilmesinde bilgi ve düşünce boyutu da önemlidir. İnsanlar tercihlerini ve yargılarını yeni öğrendikleriyle değiştirmekte ve şekillenmektedir. Sonuçta değerler genetik olarak aktarılmazlar. Değerler sosyal rollerle öğrenilerek bir sonraki kuşaklara aktarılırlar. Sosyal roller içinde mesleki, cinsel, sosyal, kişisel gibi kimlik yapıları da yer almaktadır. Sosyal rollerle biçimlenen kimlik yapılarının oluşmasında değerler önemli bir yere sahip bulunmaktadır. Belirli bir sosyal rolde kişilerin neler yapması, neler yapmaması ve nelere kıymet vermesi öğrenilir ve bunlar bir yaptırım da olabilir.

Toplumların temel örgütlerinden biri olan okulda, çalışanların ortak değerler etrafında birleşmesi okulun verimliliğini arttıracaktır (Ivancevich & Matteson, 1996). Ancak, okul örgütlerinde hangi değerlerin daha önemli olduğu hakkında değişik görüşler vardır. Örneğin, Doğanay ve Sarı (2004), okulların demokratik değerlerin kazandırılmasına önem vermesi gerektiğini vurgulamış ve değerlerin eğitimi ile ilgili modeller geliştirilmesini önermiştir. Şişman (2002), sorumluluk sahibi olmak, kendini kontrol, farkındalık gibi değerlerin okulda kazandırılması gerektiğini belirtmektedir.

Değerler toplumsal bağlamda, toplumsal değerler; bireysel bağlamda, bireysel değerler; küçük grup bağlamında ise aile değerleri olarak tasnif edilebilir (Winter, Newton & Kirkpatrick, 1998; Akt: Akbaba-Altun, S. 2003. 7–18). Başaran da (1992) bir örgütteki değerleri öz (evrensel), özel (birim veya kümelerce geliştirilen), seçimlik ve geçici değerler olarak sınıflandırmaktadır. Cohen 1985'te (Akt: Akbaba-Altun, S. 2003,7–18) geliştirdiği kategoride değeri, içsel, dışsal, ahlakî (moral), kişisel (personel) ve bilgiye dayalı değerler şeklinde bir sınıflamaya tabi tutmuştur.

Değerlerin değişimi bireylerin kişilik yapılarında önemli değişikliklere yol açar. Değerler bireysel açıdan benlik kavramının özünü oluşturarak eylem ve düşünceyi etkiler (Lau, 1988; Akt: Sarı, 2005). Toplumsal açıdan değer değişimi ise sosyal ve kültürel değişimi doğurmaktadır. Değer değişimleri bazen toplumları, üretim biçimini, hatta çağları değiştiren niteliklerle kendini gösterebilmektedir.

Eğitim felsefesi içinde de değerler yer almış, her felsefi akım çerçevesinde değerlerin nasıl olacağı açıklanmaya çalışılmıştır. Bu açıklamalardan bir kısmını özetlemek eğitim bağlamında konunun açıklık kazanmasına yardım edebilir. İdealistler; evreni, evrensel ve sonsuz kavramları ile tanımladıkları için, değerleri de değişmeyen ve bütün insanlara uygulanabilir ilkeler olarak görmektedirler. Etik ilkeler kültürdeki değerleri ve oluşturulan bilgiyi yansıtır. Felsefe, tarih, edebiyat ve sanatla ilgili dersler, bu değerlerin aktarılmasını sağlar. Realistler de; benzer şekilde insanların teorilerini doğal, fiziki ve sosyal yasalara göre geliştirebileceklerini, doğa yasalarının evrensel ve sonsuz olması sebebiyle de değerlerin bunlar üzerine oturtulması gerektiğini savunurlar. Pragmatistler ise; tersine olarak değerlerin zamana, yere ve durumlara bağlı dolayısıyla göreceli olduğunu iddia ederler. Onlara göre evren sürekli olarak değişmektedir; buna bağlı olarak değerler de değişmek zorundadır.

O hâlde, insanların kişisel ve sosyal gelişimine katkı yapan şeyler değerli, onların gelişimini engelleyen ve deneyimlerini sınırlayan şeyler ise değersizdir. Varoluşçulara gelince; genel düşüncelerine paralel, olarak bireye ve onun seçimine vurgu yaparak insanların kendi özgür seçimleriyle değerler oluşturmaları gerektiğini ileri sürmektedirler. Frankfurt Okulu çevresiyse; değerlerin toplumda var olan güce göre oluşturulduğunu ve oluşturulan bu değerlerin bazılarını güçlü kılarken, diğerlerini de güçsüz kıldığı öne sürmektedirler. Buna bağlı olarak çağdaş toplumlarda eğitim kurumunu da kapsayan kurumların, gücü elinde bulunduran grupların iktidarı altındadır ve bu gruplar güçlerini kullanarak kendi bilgi, inanç ve

değerlerini gücü daha az olanlara aşmaktadırlar diye düşünürler (Orstein & Levin 1997; Akt: Akbaba-Altun, S. 2003. 7).

Bu süreçte eğitimcilerin kendilerine sürekli olarak sormaları gereken en önemli soru, “Ben bir eğitimci olarak hangi değerlere sahip olmalıyım, benim işimle ilgili olarak sahip olmam gereken iş etiği ilkelerim neler olmalıdır?” sorusudur. Bilindiği gibi eğitimin amaçlarından birisi de toplumun değer yargılarını bir sonraki nesle aktarmaktır. Bu aktarım, hazırlanan programlar yoluyla açık veya kapalı şekilde gerçekleştirilmektedir. Burada, yine eğitimciler; programların hazırlanmasında ve bu değerlerin aktarılmasında önemli bir rol oynamaktadırlar. Bu sebeple hangi değerlerin veya değerler sisteminin aktarılacağı, ne şekilde aktarılacağı, eğitimcilerin bunu gerçekleştirirken nasıl davranacağı belli etik ilkelere bağlanmalı ve eğitimciler bu etik ilkeleri içselleştirmelidirler. Çünkü eğitim işi değerlendirmeyi, yargıyı ve seçimi gerektirdiği için belli değerlerin olduğu, olması gerektiği açıktır. Değerlerden arındırılmış ve değerleri kapsamayan bir eğitim olamayacağından, neyin doğru? neyin yanlış? neyin öğretmede öncelikli ve önemli olduğunu vurgulamada eğitimcilere rehberlik edecek ilkelerin olması gerekmektedir.

Öğretmenlerin nasıl bir kültürlenme ve sosyalleşme içerisinde olduğunun, yani değerler sisteminin nasıl olduğunun bilinmesi önemlidir. Öğretmenlerin değerlerinin öğrenci davranışlarını etkilediği de bir gerçektir. Bu sebeple Millî Eğitim Bakanlığına bağlı tüm ilköğretim ve ortaöğretim okulları birer kültür ve değer organizasyonu olarak düşünüldüğünde, okulların benimseyeceği değerlerin belirlenmesinde en büyük pay öğretmenlere aittir.

Bu araştırmada; öğretmenlerin en çok değer verdikleri (önemsedikleri) ilk 10 değer ile, en az değer verdikleri (önemsemedikleri) son 10 değer ortaya konulmaya çalışılmıştır. Öğretmenler üzerinde yapılan bu araştırma, literatüre kaynak oluşturması bakımından önemlidir. Ülkemizde bu alanda yapılan çalışmalar oldukça sınırlıdır. Araştırmacılar öğretmen değerleri ve bu değerlerin onların eğitim-öğretim süreçleri üzerindeki etkileri konularında araştırma yapmak üzere desteklenmelidirler.

Yöntem

Örneklem

Bu çalışmanın evreni Kırşehir ili merkez, Kaman ilçesi ve Akçakent ilçesinde Millî Eğitim Bakanlığına bağlı kurumlarında çalışan öğretmenlerdir. Çalışma evreninden, ulaşılabilen 71 öğretmen çalışmanın örneklemini oluşturmuştur.

Veri Toplama Araçları

Rokeach Değer Ölçeği (RDÖ), bireysel tutum ve davranışlarla ilgili olarak 18 aracı ve 18 sonal değer sıfatından oluşan 5'li Likert tipi bir ölçektir (Rokeach, 1973; Akt: Baloğlu ve Balgalmış, 2005). Ölçekte, her katılımcıdan her bir değer için bir derecelendirme yapması, derecelendirmeye başlamadan önce tüm değerleri en az bir kez okuması ve kendisi için çok önemli olanı ya da kendi değerlerine ters düşen değeri derecesi ile birlikte belirtmesi istenmektedir. Bu derecelendirmede her bir değer için 1 (değerlerime ters düşer) ile 5 (çok önemlidir) arasında bir seçim yapılmaktadır. Bu yolla öğretmenlerin en çok değer verdikleri ilk on değer ile en az değer verdikleri son on değer belirlenecektir. Bireyin davranışlarının RDÖ, değer araştırmalarında kullanılan diğer ölçeklere oranla psikometrik olarak daha tutarlı bulunmuştur (Kelly, 1990. Akt: Baloğlu ve Balgalmış, 2005).

Bu çalışmada RDÖ'nün Baş (2004) tarafından oluşturulmuş Türkçe formu ve bir grup demografik sorudan oluşan bir araştırma paketi veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. 56 değer sıfatı üzerinde yapılan iç tutarlık hesaplamaları RDÖ maddelerinin yüksek tutarlılığını göstermiştir (Cronbach alfa = .95). Aynı şekilde, güvenilirlik katsayısı da .91 bulunmuştur. (Akt: Baloğlu ve Balgalmış, 2005).

Anketlerin bir kısmı ilçe millî eğitim müdürlüklerinden izin alınarak seminer toplantısında, bir kısmı ise okullara gidilip öğretmenlerle görüşülmek suretiyle uygulanmış ve katılımda gönüllülük esas alınmıştır. Toplanan veriler SPSS paket programına kaydedilmiş ve betimsel analizler yoluyla işlenmiştir. Araştırmada kullanılan veri toplama aracında yer alan maddeler sosyal değerler ve bireysel değerler olmak üzere iki gruba ayrılmıştır.

İşlem

Bu araştırmada, tarama (survey) modeli kullanılmıştır. Araştırmada Kırşehir ilinde görev yapan öğretmenlerin ankette verilen değerlerle ilgili görüşleri olduğu gibi betimlenmiştir.

Araştırma, eğitimde yaygın olarak kullanılan değerler ile sınırlıdır. Bu araştırma, Kırşehir ili merkezinde bulunan Yusuf Demir Bilim ve Sanat Merkezi öğretmenleri, Kaman ilçesi ve Akçakent ilçesinde görev yapan öğretmenler ile sınırlıdır.

Bulgular

Öğretmenlerin en yüksek puanları verdikleri ilk on değer sıfatı Tablo 1’de verilmiştir. Tablo 1’de görüldüğü gibi, öğretmenlerin en yüksek puanları verdiği ilk üç değer; sırasıyla, toplumsal adalet, ulusal güvenlik ve aileye değer vermek olarak bulunmuştur. Öğretmenlerin en az tercih ettikleri son on değer ise Tablo 2’de verilmiştir. Tablo 2’den de anlaşılacağı gibi, öğretmenlerin en az puanları verdiği ilk üç değer; sırasıyla, dünya işlerinden el ayak çekmek, zengin olmak ve sosyal güç sahibi olmak değerlerini en az tercih etmişlerdir.

Tablo 1

Öğretmenlerin En Çok Önem Verdikleri Değer Tercihleri

DEĞERLER	ORTANCA		STANDART SAPMA
1. Toplumsal adalet	4.10	5.00	1.22
2. Ulusal güvenlik	4.07	5.00	1.29
3. Aileye değer vermek	4.03	5.00	1.35
4. Sağlıklı olmak	4.01	5.00	1.31
5. Gerçek arkadaşlık	3.91	4.00	1.43
6. Dürüst olmak	3.90	4.00	1.32
7. Sorumluluk sahibi olmak	3.83	4.00	1.45
8. Eşitlik	3.82	4.00	1.30
9. Kendine saygılı olmak	3.71	4.00	1.53
10. Anamlı bir hayat	3.60	4.00	1.57

Öğretmenlerin en çok değer verdikleri (önemsedikleri) ilk on değer tercih sıralaması yukarıda verilen tabloda açıkça görülmektedir. Buna göre; öğretmenler en çok toplumsal adalete, ulusal güvenliğe, aileye, sağlıklı olaya, gerçek arkadaşlığa, dürüst olmaya, sorumluluk sahibi olmaya, eşitliğe, kendine saygılı olmaya ve anlamlı bir hayatın değerine inanmaktadırlar.

Tablo 2

Öğretmenlerin En Az Önem Verdikleri Değer Tercihleri

DEĞERLER	ORTANCA		STANDART SAPMA
1. Dünya işlerinden el ayak çekmek	1.46	2.00	2.13
2. Zengin olmak	1.67	2.00	2.04
3. Sosyal güç sahibi olmak	1.90	2.00	2.21
4. Otorite sahibi olmak	2.01	3.00	2.09
5. Hırslı olmak	2.51	3.00	1.78
6. Heyecanlı Bir Yaşantı Sahibi Olmak	2.60	3.00	1.51
7. Zevk	2.69	3.00	2.10
8. İtaatkâr Olmak	2.71	3.00	1.80
9. Bağlılık Duygusu	2.84	3.00	1.53
10. Sözü Geçen Biri Olmak	2.97	3.00	1.84

Öğretmenlerin en az değer verdikleri (önemsemedikleri) son on değer tercih sıralaması ise yukarıdaki tabloda açıkça görülmektedir. Buna göre; öğretmenlerin en az değer verdiği tercih sıralaması şöyledir: dünya işlerinden el ayak çekmek, zengin olmak, sosyal güç sahibi olmak, hırslı olmak, heyecanlı bir yaşantı sahibi olmak, zevk, itaatkâr olmak, bağlılık duygusu ve sözü geçen biri olmak değer tercihlerini önemsemediklerini görmekteyiz.

Araştırmada kullanılan veri toplama aracında yer alan maddeler sosyal değerler ve bireysel değerler olmak üzere iki gruba ayrılmıştır. Aşağıdaki tabloda sosyal ve bireysel değerlerin anketteki maddelere göre dağılımı verilmektedir.

Tablo 3

Soruların Sosyal ve Bireysel Değerlere Göre Dağılımları

DEĞERLER	
Sosyal değerler	1.3.6.7.8.10.11.12.13.15.17.18.19.21.22.23.24.25.28.29.30.32.36.40.46.49.50
Bireysel değerler	2.4.5.9.14.16.20.27.31.33.34.35.37.38.39.41.42.43.44.45.47.48.51.52.53.54.55.56

Tablo 4

Sosyal ve Bireysel Değerlerin Ortalamaları ve Bağımlı t-Testi Sonuçları

Değer Türü	N	X	SS	t	p
Sosyal Değerler	71	168,7500	40,5450		
Bireysel Değerler	71	172,8214	23,9058	-4,54	,094

*p<0.05

Tablo 4'teki sonuçlara bakıldığı zaman öğretmenlerin sosyal ve bireysel değerlere önem vermelerine ilişkin anlamlı bir farklılık olup olmadığına bakmak için bağımlı gruplar için t-testi uygulanmıştır. Yapılan işlemler sonucunda sosyal değerlerin ortalamaları 168,75, bireysel değerlerin ortalamaları ise 172,82 çıkmıştır. Standart sapma değerleri ise; sosyal değerlerde 40,54 iken bireysel değerlerin ise 23,82 çıkmıştır. P değeri ise ,094 çıkmıştır. Elde edilen p değeri %5'in altında çıktığı için istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Elde edilen sonuçlarda göz ardı edilmemesi gereken bir başka durum ise standart sapmanın sosyal değerlerde 40,54 iken bireysel değerlerde 23,9 olmasıdır. Sosyal değerlerle ilgili sorulara verilen cevaplar arasında farklılık daha fazladır. Bireysel değerlerle ilgili sorulara verilen cevaplarda ise farklılık daha azdır. Sonuç olarak; sosyal ve bireysel değerlerin ortalamaları ve bağımlı t-testi sonuçlarına SPSS programında bakıldığında sosyal ve bireysel değerler arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Tartışma ve Sonuç

Ne okul kültürü ne de eğitim felsefesi değerlerden arındırılabilir. Hem kültür hem de felsefe, kurumlarda bulunan bireylerin düşünme ve eylemlerini etkilemektedir (Bottery, 1992; Akt: Akbaba-Altun, S. 2003) .

Okul yönetimi ve kültürü değerlerden arındıramayacağına göre, bütün öğretmenlerin yaptıkları işin önemini bilmeleri gerekmektedir. Hangi güdüyle, hangi olaya nasıl yaklaşıyorlar? Öğretmenler, kendilerine sık sık "Neler benim davranışlarımı ve kararlarımı etkilemektedir?" sorusunu sormalıdır. Verilen kararlar, birey ve örgüt yararına olmalıdır.

Değer eğitimi ve bu değerlerin öğretimi konusunda, Millî Eğitim Bakanlığı ve Yüksek Öğretim Kurumu ortak bir çalışma başlatmalıdır. Öğretmenlerin hizmet

öncesinde ve hizmet içi eğitimlerinde, millî ve evrensel değerlerin eğitimi konusunda etik ilkeler oluşturmaları gerekmektedir. Öğretmenler değer eğitiminden geçirilmeli ve bu değerlerin öğrencilere öğretilmesi için gerekli olan çalışmalar zaman bir an önce yapılmalıdır.

Öğretmenlerin, anket sorularına verdikleri cevaplardan diğer seçeneklere göre daha fazla önem verdikleri değerlerin önem sıralaması (en çok önemli olandan başlanmıştır) aşağıdaki gibidir.

1. Haksızlığın düzeltilmesi zayıfın yanında olması anlamında, adaletli olmak
2. Ülkemizin düşmanlardan korunması anlamında, ulusal güvenlik
3. Saygı göstermek anlamında, aileye değer vermek
4. Fiziksel ve ruhsal rahatsızlığı olmamak anlamında, sağlıklı olmak
5. Yakın ve destekleyici arkadaşlık anlamında, gerçek arkadaşlık
6. İçtenlik anlamında, dürüst olmak
7. Güvenilir ve inanılır biri olmak anlamında, sorumluluk sahibi olmak
8. Herkese eşit fırsat anlamında, eşitlik
9. Kendinin değerli olduğuna inanç anlamında, kendine saygılı olmak
10. Hayatta bir amacının olması anlamında, anlamlı bir hayat.

Öğretmenlerin, anket sorularına verdikleri cevaplardan diğer seçeneklere göre daha az önem verdikleri değerlerin önem sıralaması (en az önemli olandan başlanmıştır) aşağıdaki gibidir.

1. Dünya işlerden el ayak çekmek
2. Maddi varlık para sahibi olmak anlamında, zengin olmak
3. Başkalarını denetleyebilmek üstün olmak anlamında, sosyal güç sahibi olmak
4. Başkalarını yönetmek yönlendirmek anlamında, otorite sahibi olmak
5. Çalışkan istekli olmak anlamında, hırslı olmak
6. Heyecanlı bir yaşantı sahibi olmak
7. İstek ve arzuların doyurulması anlamında, zevk

8. Görevini yapan, yükümlülüklerini yerine getiren anlamında, itaatkâr olmak
9. Başkalarının da beni düşündükleri anlamında, bağlılık duygusu
10. İnsanlar ve olaylar üzerinde etkili olmak anlamında, sözü geçen biri olmak.

Sonuç olarak, öğretmenlerin en çok toplumsal adalet, ulusal güvenlik, aileye değer vermek, sağlıklı olmak, gerçek arkadaşlık, dürüst olmak, sorumluluk sahibi olmak ve eşitlik gibi değerleri tercih ederlerken en az ise dünya işlerinden el ayak çekmek, zengin olmak, sosyal güç sahibi olmak, otorite sahibi olmak, hırslı olmak, heyecanlı bir yaşantı sahibi olmak, itaatkâr olmak ve istek ve arzularının doyurulması anlamına gelen zevk gibi değerleri tercih ettikleri tespit edilmiştir.

Kaynaklar

- Akbaba-Altun, S. (2001). *Örgüt sağlığı*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Akbaba-Altun, S. (2003). Eğitim yönetimi ve değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, (1), 7–18.
- Baloğlu, M., Balgalmış, E. (2005). İlköğretim ve ortaöğretim yöneticilerinin öz-değerlerinin betimlenmesi: Tokat ili örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 3 (10), 19–31.
- Başaran, İ. E. (1992). *Yönetimde insan ilişkileri*. Ankara: Gül Yayınevi.
- Cohen, E. D. (1985). *Making value judgment: Principals of sound reasoning*. Malabar, Florida: Krieger Publishing.
- Doğanay, A., Sarı, M. (2004). İkinci kademe öğrencilerine temel demokratik değerlerin kazandırılma düzeyi ve bu değerlerin kazandırılması sürecinde açık ve örtük programın etkilerinin karşılaştırılması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 39, 356–383.
- Ivancevich, J. M., Matteson, M. T. (1996). *Organizational behavior and management*. Chicago: McGraw-Hill.
- Kızılcılık, S., Erjen, Y. (1992). *Açıklamalı sosyolojik terimler sözlüğü*. Konya: Günay Ofset.
- Lau, S. (1988). *The value orientations of Chinese university students in Hong Kong*. International.

- Orstein, A. C., Levin, D. U. (1997). *Foundations of education* (6th ed.). New York: Houghton Mifflin Company.
- Özgüven, E. (1994). *Psikolojik testler*. Ankara: Yeni Doğuş Matbaası.
- Sarı, E. (2005). Öğretmen adaylarının değer tercihleri: Giresun Eğitim Fakültesi örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 3(10), 73–88.
- Şişman, M. (1994). *Örgüt kültürü*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- TDK. (1983). *Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayını.
- Ünal, C. (1981). *Genel tutumların veya değerlerin psikolojisi üzerine bir araştırma*. Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları.

*Summary***THE DESCRIPTION OF VALUE JUDGMENTS OF PRIMARY SCHOOL TEACHERS: THE CASE OF KIRSEHIR****Vedat AKTEPE*** **Selma YEL****

There are some behaviors and ways of behaving that individuals think that they are important for themselves. In general, the behaviors and the way of behaving that are accepted by everybody and constituted value opinions of society affect the individuals' value preferences and give direction to the individual's life. The value is a preference that determines our points of view to life and aims, affects our decisions reflects our beliefs and constitutes our principals.

People change and acquire a shape their preferences and opinions with their new learned things. As a result, values are not transferred as genetics. Values are transferred to next generations as being learned with social roles. It takes place Professional, sexual, social and personal like identity constructions in the social roles. Values have an important place at the constitution of the identity construction with social roles that is taken shape. It is learned what people should and shouldn't do and what people should value at a definite social role and these might also be sanctions.

A teacher must be a good model to her/his students by his/ her attitudes and behaviors inside and outside the school. Teacher transfer his/her value judgment to his/her students while doing educational and instructional activities at the school. In this process values of teacher are becoming important.

The most important question that educators should always ask themselves at this process what values I should have as an educator and what principles I should have about my job? It is known that one of the aims of education is also to transfer

Address for correspondence: * Şeyh Şamil İlköğretim Okulu Müdürü, Kırşehir; ** Prof. Dr., Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü, selmayel@gazi.edu.tr

the value opinions of the society to the next generations. This transfer is realized opened or closed through the prepared programs.

Here, educators play an important role about preparing the programs and transferring the value. So It should be related to what value or value systems will be transferred, how to transfer and how educators will behave while realizing this and educators should inner these ethics principles. Because there are some values and should be is clear that education need to evaluate, some opinions and selection. There should be some principles to guide to educators for emphasizing what is true or false, what is first and what is important to teach so it is impossible to have an education without proofing and containing the value.

It is important to be known how value systems are and teachers are in being cultured and socialization. It is reality that the value of teachers affects students' behaviors. So when it is thought an elementary and secondary schools related to the minister of national education are culture and value organization, the biggest share belongs to teachers at the determining the value consider of schools. Some workings about school managers and teachers' working value should be done.

It was applied a poll that contained 56 questions for a research about fixing of elementary school teachers 'value opinions so It was tried to be described how they perceived environment, world, actions, developments with their thoughts and points of views.

This research on teachers is important for becoming resource to the literature. Researchers are considerably limited in this field in our country.

This research was limited by values used common in education didn't emphasize other ways and techniques. It was limited by Bilim sanat (A school for gifted and talented students), teachers working in town of Kaman, Akçakent in Kırşehir.

Researchers should be supported to search about the teachers' value and the effects of their value' education and instruction processes. It was used Rokeach Value Criterion as gathering datum tool Rokeach Value Criterion is a kind of five Likert criterion that contains 18 tools and 18 imaginary positions related with individuals' ways of behaving and behaviors. (Rokeach 1973; cited in Baloğlu and Balgalmış, 2005): It was wanted Each participants should give a degree for each value, the participants should read the value at least once and they should make it clear that It is important for himself/herself or It goes against with his/her value degree. It should be done for the selection for each value between 1 (It goes against

my value) and 5 (It is too important) at this giving degrees. So it will be determined the most important first ten value and the least important last ten value for teachers through this way. It was thought that Individuals' behaviors were more coherent than the other criterions that were used value research as psychometric. (Kelly, 1990. Akt: Baloğlu and Balgalmış, 2005).

In working macrocosm, reached 71 teachers became sampling of this research. In the 56 items questionnaire, there will be shown the 10 values which teachers give importance the most and 10 values which they give the least.

The ranging of teachers answers to the values giving the least important were as followings (It was begun by the least important).

1. Cutting themselves off from the world and worldly things.
2. Being rich means having money, material wealth.
3. Having social power means predominating, controlling others.
4. To have an authority that means to manage or direct others.
5. To be ambitious that means hardworking and volunteer.
6. To have an exciting life.
7. Pleasure that means to satisfy their wishes.
8. To obey that means to do his/her duty, to do his/her obligations.
9. Loyalty feeling that means other people think me too.
10. To be very powerful.

The ranging of teachers answers to the values giving the most important were as followings (it was begun by the most important)

1. Being fair means curing an injustice, favoring weak people.
2. National security means defending our country against enemies.
3. Valuing family means respecting.
4. To be healthy that means not to have a physical and mental (illness)
5. Real friendship that means close and supportive friendship.
6. To be honest that means sincerity.
7. To have a responsibility that means to be a reliable and believable person.
8. Equality that means equal opportunity to everybody.

9. To be respectful to him/her that means the belief of him/her being valuable.
10. A meaningful life that means he/she has an aim.

All teachers should know the importance of their jobs they do. How do they approach to which event in which motivation? Teachers should frequently ask themselves this question “Which things affect my behaviors and decisions?” if the fact of that values of teachers affecting students behaviors, it is important interims of educational process when knowing values of teachers.

As a result, it is indicated that teachers prefer values such as social justice, national security, valuing family, being healthy, real friendship, being honest, being responsible and equality the most but they prefer values such as cutting themselves off from the world and worldly things, being rich, having social power having authority, being ambitious, having exciting way of life, being obedient which are delight meaning satisfying will and desires the least.

Some of the polls were applied (by taking permission) at the seminar meeting by taking permission from manager ship of district national education, some of them were applied by going to schools and talking with teachers and volunteers were taken into consideration at the participation. The data gathered were analyzed by SPSS package program and worked up through descriptive analysis. The used items at the research and contained at the tool of gathering data were divided into two groups as social values and individual values.